ערב פסחים מיסמור למנחה לא יאכל

עני שבישראל לא יאכל עד שיםב יולא

יפחתו לו מארבע כוסות של יין ואפילו מן

התמחוי: גמ' מאי איריא ערבי פסחים אפי

ערבי שבתות וימים מובים נמי דתניא לא

יאכל אדם בערבי שבתות וימים מובים מן

המנחה ולמעלה כדי שיכנם לשבת כשהוא

תאוה דברי רבי יהודה רבי יוםי אומר יאוכל

והולך עד שתחשך אמר רב הונא לא צריכא

אלא לר' יוםי דאמר אוכל והולך עד שתחשך

הני מילי בערבי שבתות וימים מובים אבל

בערב הפסח משום חיובא דמצה מודה רב

פפא אמר אפילו תימא רבי יהודה התם

בערבי שבתות וימים מובים מן המנחה

ולמעלה הוא דאסיר סמוך למנחה שרי אבל

בערב הפסח אפילו סמוך למנחה נמי

אסור ובערב שבת סמוך למנחה שרי

והתניא לא יאכל אדם בערב שבת וימים

מובים מתשע שעות ולמעלה כדי שיכנם

לשבת כשהוא תאוה דברי רבי יהודה

רבי יוםי אומר אוכל והולך עד שתחשך

אמר מר זומרא יימאן לימא לן דמתרצתא היא

אדם יעד שתחשך יאפילו

ומ״ב הנו״נו ל) ומ׳ מומ׳ לעיל לז. ד"ה תנא],

ZO:

א א מיי׳ פ״ן מהל׳ מלה הלכה יב סמג עשין מה טוש"ע א"ח סי' מעא א״ח סי׳ סעיף א:

מת מוור שיינו ג מיי׳ פ״ו מהל׳ מלה הלכה ח סמג עשין מא

:מעיף ב בהג"ה ד מיי׳ שם הלכה ז

ה מיני שם מינו הלכה יב ופ"ל מהלכות שבת הלי ד ופ"ו מהלי י"ט הלי טז סמג עשין כט ולאוין עה טוש"ע א"ח סי" רמט סעיף ג וסי׳ תהכט ס״ח :בהג״ה

מוסף תוספות

א. ורוצה לומר ערב פסח שבכל שנה ושנה. מוס׳ ב. [וכן] פירש הקונטרס דלא גרסינן , ערבי אלא ערב, דדווקא הרבה בשנה שייך למיתני י עררי ארל פסח שאינו אלא פעם אחת בשנה שייך למיתני ערבי [ו]. שס. . ו רטר"ה וווחל כ׳ במצה עשירה. תוס׳ הרלו"ש. ד. אלמא לא חיישינן כדי שיאכל מצה לתיאבוז. מוס' ר"פ. ה. [ד]מוסיפין מחול אל הקודש. שס. ו. ואין זה עיקור חידוש מתני׳ אלא לא יאכל. תוס׳ ר״פ. ז. משום דעני אין לו כרים וכסתות אלא ספסל. שם. ה לא בון הסבור קמ"ל. תוס' הרא"ש. ט. ולא אלא יאכל עד שיטב דקתני קאי. תוס' שלנך. י. והם לא שתו אלא מיעוטו. שס. יא. והוא נותן מכוסו לאחר שבירך לתוך כוסם ולהכי יצאו דשתו כוס שלפויהם יג. [אבל] התם דאיירי באפיה דנוהגת רק בימים טובים ניחא דנקט פסח משום דקאי בפסח. תוס׳

(תוספות אחרים מערבי פסחים נמצאים בספר רב מרדכי) ערב פסחים סמוך (מנחה. קודם למנחה מעט: לא יאכל. כדי ערב פסחים. אי גרסינן ערבי ניחא אואי גרסינן ערב בה״ק

> כדאמרינן בגמ' דבלא התפלל תפלת מנחה אפילו בשאר ימות השנה אסור כדתנן בפ"ק דשבת (ד' ט:) וא"ת ומה לא יאכל אי מצה אפילו קודם נמי אסור כדאמרינן בירושלמי כל האוכל מלה בערב הפסח כאילו בועל ארוסתו בבית חמיו ואי במיני תרגימא הא אמר בגמרא (ד' קו:) אבל מטבל הוא במיני תרגימא וי"ל דאיירי במלה עשירה דלא אסר בירושלמי אלא במצה הראויה לנאת בה חובתו ואוכלה הודם זמנה אבל מנה עשירה שריא וכן היה נוהג ר"ת ^ג:

> למנחה לא יאכל. ואם תאמר והא אמר בכל שעה (לעיל ד' מ.) בליקות של נכרים ממלא אדם כריסו מהם ובלבד שיאכל כזית מצה באחרונה ד והכא אסר לאכול אפי׳ מבעוד יום וי"ל דבאותה הסעודה אדם נזהר ואינו אוכל כל שובעו כדי שיאכל מנה לתיאבון אבל מבעוד יום אין אדם נזהר ואוכל כל שובעו וסבר שעד הלילה יתאוה ואדרבה יהיה שבע יותר כי יתברך המאכל במעיו והא דדייק רבא לקמן (ד׳ קו:) דחמרא גריר דאי אמרת מיסעד סעיד בין הכוסות הללו אמאי ישתה אף על גב דבאותה סעודה נזהר מלאכול שובעו (a) אבל בשתיה אי אפשר להזהר א"נ

מבין ראשון לשני דאיכא אגדתא והלל דייק דדמי לסעודה אחרת: עד שתחשך. מקשי׳ אמאי אינטריך עד שתחשך פשיטא ועוד דבגמרא גבי שבתות וימים טובים לא קתני ליה ואומר הר"י מקורבי"ל דגבי מלה דווקא בעינן עד שתחשך כדתניא בתוספתאי הפסח ומלה ומרור מלותן משתחשך וטעמא משום דכתיב (שמות יב) ואכלו את הבשר בלילה הזה ומנה ומרור איתקשו לפסח אבל סעודת שבת וימים טובים מלי אכיל להו מבעוד יום כדאמר בפרק תפלת השחר (ברכות דף מ:) מתפלל אדם של שבת בערב שבת ואומר קידוש היום מבעוד יום הואומר מהר' יחיאל דכי פריך בגמרא מאי איריא ערבי פסחים כו' לא מלי לשנויי דנקט ערבי פסחים משום דבעי למיתני עד שתחשך דכבר אשמעינן באיזהו מקומן (זבחים ד' נו:) דקתני הפסח אינו נאכל אלא בלילה "והכא אגב אורחיה תנייה בקוצר ורבינו יהודה חירן אפילו אי בעינן גבי שבתות וימים טובים עד שתחשך הכא אינטריך למיתני דאתא לאשמועינן דאע"ג דשחיטת פסחים מבעוד יום אינו נאכל מבעוד יום כשאר קדשים וכן יש בירושלמי בריש פירקין תני ערב שבת מן המנחה ולמעלה לא יטעום כלום עד שתחשך: ואפילן עני שבישראל לא יאכל עד שיםב. דסלקא דעתן דהסיבת עני לא חשיבא הסיבה דאין לו על מה להסב"

ואין זה דרך חירות ד ויש מפרשים דאדלעיל קאי עד שתחשך ואפילו

עני שבישראל פירוש אפי׳ עני שלא אכל כמה ימים לא יאכל עד שתחשך ": דא יפחתו דו. פי׳ רשב״ם גבאי לדקה וגרס וי לא יפחתו וכן נראה מדלא קתני לא יפחות ל' יחיד וליכא למימר דיפחתו אד' כוסות קאי דאם כן הוה ליה למיתני ארבע כוסות בלא מ"ם והא דקאמר

מן התמחוי לא ימנע מלקבל כדי לקיים ארבע כוסות. וארבע כוסות פירש רשב"ם כנגד ארבעה לשוני גאולה וכן יש בירושלמי: گ יפחתו דו מארבע בוסות. מחוך הלשון משמע קלת שאין נוחנין לבניו ולבני ביתו כי אם לעלמו והוא מוליא את כולם בשלו וסברא הוא דמאי שנא ארבע כוסות מקידוש דכל השנה שאחד מוליא את כולם ומיהו גם בקידוש שמא היה לכל אחד כוס כדמשמע לקמן (דף קו.) גבי חזיה לההוא סבא דגחין ושתי אבל בפרק בכל מערבין (שירובין דף מ:) גבי זמן משמע קצח שלא היה לכל אחד כוסו ועוד דאמר בגמרא (לקמן דף קח:) השקה מהן לבניו ולבני ביתו יצא והוא דשתה רובא דכסא משמע דהם יצאו בשמיעה דהא בעינן רובא דכסא "וטוד דמשמט דלכמחלה אין רגילות להשקוחם מיהו יש לדחות בשיש להם כוס לעצמס™ אי נמי בבניו ובני ביתו קטנים מיירי שלא הגיטו לחינוך °ואין אשתו בכלל ומיהו בגמרא משמע שלריך כל אחד ארבע כוסות דקתני (שם) הכל חייבין בארבע כוסות אחד נשים ואחד להימן יומץ משנח בכנל והיא בגנות משוע שנוין כל מחו מוצע בוסות יקוני (שם) הכל והיצין בחוצע כוסות מחו לבים וחמות מתיוקות אתר רבי יהודה מה תועלת למינוקות ביין משתע דלתנא קמא לריך כוס אף למינוקות ויש לדחות דחייבין לשמוע ברכת ארבע כוסות קאמר יב ויוסר שלא יהא כוסס פגום דאמר בגמרא (לקמן ד' קה:) טעמו פגמו: מאר איריא ערבי פסחים. ואם תאמר אמאי לא משני דתנא בפסח קאי לדמים בפרק כל שעה (לשיל ד' ה), גבי פת עבה ויש לומר משום דבפסח קאי אין לו להנית ערבי שבחות דמדירי בכל שבע"ג אי נוא יה הכא דאיכא למיטעי דוקא ולמימר דדוקא נקט ערב פסח משום חיובא דמלה לא הוה ליה למימני ערב פסח וכן בריש מקום שהגו (לשיל ד' נ:) איכא למיטעי דדוקא ולמימר דדוקא מקט ערב פסח משום חיובא דמלה לא הוה ליה למימני ערב פסח וכן בריש מקום שהגו לשיל ביו. בערב הפסח אסור לעשות מלאכה משום קרבן»: מן המנחה ודמעדה. השתא סלקא דעתא דלאו דוקא אלא הוא הדין סמוך למנחה:

שיאכל מנה של מנוה לתיאבון משום הידור מנוה: ואפינו ערב ששוחטין בו (³⁾ פסחים א"נ ערב פסח **עני שבישראל לא יאכל.** בלילי פסחים עד שיסב כדרך בני חורין (⁴⁾ ראשון ושני: לא יאבל אדם. פירוש אפילו התפלל ומשום מלה זכר לחירות במטה ועל השלחן: ארבע כוסות. כנגד ארבעה לשוני

גאולה האמורים בגלות מלרים והולאתי אתכם והצלתי אתכם וגאלתי אתכם ולקחתי אתכם בפרשת ואראם: ואפי׳. מתפרנס מתמחוי של לדקה דהיינו עני שבעניים דתון במסכת פאה (פ"ח מ"ו) מי שיש לו מזון ב' סעודות לא יטול מן התמחוי: בכז' כשהוא תחוה. ולה תבה סעודת שבת על השובע: לה לריכה. דקתני ערב פסחים לא יאכל עד שתחשר אלא לרבי יוסי דאמר הולך ואוכל עד שתחשך: אפילו חימא. מתני׳ נמי רבי יהודה היא ובדין הוא דליתני ערבי פסחים לרבויי סמוך למנחה: מחשע שעות. היינו סמוך למנחה: משנשתה

פירוש רבינו שמואל תלמיד 5", 5"255

למנחה. פסחים סמוך מנחה קטנה. קודם למנחה מעט חלי שעה בתחלת שעה עשירית

דתנן (לעיל דף נח.) תמיד נשחט בשמנה ומחלה וקרב בתשעה ומחלה נמצאת מנחה קטנה בט' ומחצה וסמוך ליה היינו חלי שעה קודם בסוף שעה תשיעית ותחלת שעה עשירית: לא יאכל אדם כו'. כדי שיאכל מלה של מלוה לתיאבון משום הידור מלוה:

דילמא

ואפילו עני שבישראל לא יאכל. בערביד פסחים עד שיסב כדרך בני חורין במטה ועל השלחן זכר לחירות: ולא יפחתו לו. גבאי לדקה המפרנסין את העניים כדתנן (פאה פ״ח מ״ו) אין פוחתין לעני העובר ממקום כו' אלמא לישנא דלא יפחתו אגבאי לדקה קאי והוא הדין נמי אם לא יתנו לו שלריך שיחזר בכל כחו אחריו אלא אורחא דמילחא נקט שרגילין ליתן לו ארבע כוסות וסדרן מפורש לפנינו. ומלינו בב"ר ופ׳ פח) רב הונא בשם רבי אבא אמר כנגד ארבע לשוני גאולה האמורין בגלות מלרים והולאתי וגאלתי ולקחתי והללתי בפ׳ ואראם: ואפילו. הוא מתפרנס מתמחוי של נדקה דהיינו עני שבעניים דתנן במסכת פאה [פ"ח מ"ז] מי שיש לו מזון שתי סעודות לא יטול מן התמחוי אפילו הכי אם לא נתנו לו גבאי נדקה ימכור את מלבושו או ילוה או ישכיר את עלמו בשביל יין לארבע כוסות: גבה' אפילו ערבי שבחות כו'. אליבא דרבי יהודה כדי שיהא קידוש וסעודת שבת חביב עליו: משום חיובה דמלה. שלה תהה נחכלת על השובע וחיובה דמלה לילה הראשון חובה דכתיב (שמות יב) בערב תאכלו מצות: הכי גרסינן אפילו סימא רבי יהודה החם מן המנחה ולמעלה כו'. במילתיה דר' יהודה קתני מן המנחה ולמעלה ובמתניתין תנן סמוך למנחה: מחשע שעות ולמעלה. היינו חלי שעה סמוך למנחה:

ערב פסחים אפילו ערבי שבתות וערבי ימים טובים. דתניא לא יאכל אדם שבונות עוביים טובים. דתניא לא יאכל אדם בערבי שבתות ובערבי ימים טובים מן המנחה ולמעלה כדי שיכנס לשבת כשהוא תאב דברי רבי יהודה. רבי יוסי אומר ועוד תניא לא יאכל אדם מתשע שעות ולמעלה בערבי שבתות ובערבי ימים טובים דברי רבי יהודה, רבי יוסי אומר אוכל והולך עד שתחשך.

הגהות הב"ח (א) רש"י ד"ה ואפילו עני

וכו' בני חורין במטה ועל השלחו הס"ד: (ב) תום' ד"ה ערב וכו' ה"ק ערב ששוחטין בו הרבה פסחים: (ג) ד"ה סמוך וכו׳ מלאכול שובעו נמחה: (ד) ד"ה לא יפחתו פי׳ רשב״ם וכו׳ וגרם. נ״ב פיי השתא דרישא קאי על עצמו שלא יאכל עד שתחשך י ועד שיסב והסיפא קאי אגבאי נדקה לא גרסינן ולא יפחחו אלא לא בלא וי"ו:

. ברכות כד. תד"ה והתניא: רבינו חננאל

ערב פסחים סמוד למנחה

לא יאכל אדם עד שתחשך

וכר׳. ואמרינן מאי איריא

גליון הש"ם

תום' ד"ה לא יפחתו וכו' ואין אשתו בכלל. עיין